

Kasdien

Su Gegužės Pirmąja
Neturėtų būti nuostabu
Brazilijos konstitucija
J. Paleckio tritomis

Mielieji laikraščio skaitytojai!

"Vilnius" redakcija ir visas kolektyvas nuoširdžiausiai sveikiname su Gegužės Pirmąja, tikslu, kad iškeltieji jos kovos šūkiei Amerikos darbo liaudžiai nenuieitų niekais. Linkime visiems kuoaktyviausiai dalyvauti prezidento rinkimuose ir balsuoti pažangiausiame prezidentiniam kandidatui. Tokio žmogaus laimėjimas būtų mūsų visų laimėjimas, kad Amerikoje darbo žmogus nebūtų stumiamas į šalį.

Su Gegužės Pirmąja pasveikinkime savo brolius ir seses tolimoje mūsų senojoje Tėvynėje Lietuvoje, palinkėkime jiems kad per vykstantįjį persitvarkymą Lietuvos gyventojai laimėtų dar daugiau socializmo igyvendinimo.

Kai kam gal nuostabu, kad prezidentas Reagan, Tarybų Sąjunga išvadinęs "blogybių imperija", šių metų gegužės 29-ąją vyks į jos sostinę Maskvą su tos "imperijos" vadovu M. Gorbačiovu į aukšto lygio pasitarimą. Taip pat gal kai kam nuostabu, kad Jesse Jackson priešrinkiminėje kampanijoje triumfojo.

Nei vienu, nei antru atveju neturėtų būti nuostabu. Pasaulio žmonija už Tarybų Sąjungos siūlymus — atsikratyti branduolinių raketų, prezidentas nori ar nenori turi daryti kompromisą. Jesse Jackson triumfojo, kad Amerikoje darbo liaudis nori laimėti.

Upės vaga vandens bėgimas į didžiąsias marias nesusilaikomas.

Brazilijos parlamentas 344 balsais prieš 212 užgyrė naują konstituciją. Kaip sako komunistų lyderis Roberto Freire, nors naujojoje konstitucijoje yra trukumų, bet tokios pažangios konstitucijos Brazilija dar nėra turėjusi savo istorijoje.

Pagal naująją konstituciją, darbininkams už viršvalandžius turi būti mokama dvigubai daugiau, nėščios moterys gimdymui privalo būti paleistos iš darbo 120 dienų, tėvas — 8 dienoms, nenutraukiant jiems algų; nė darbininkų streikai bent neturi būti trukdomi.

Darbininkai Amerikoje tokio įstatymo dar turi išsikovoti.

Vargu ar yra nors vienas senosios kartos Amerikos pažangus lietuvis, kuris yra lankęsis Lietuvoje pirm 1980-ųjų metų, kad nebūtų asmeniškai susitikęs ir šneketlėjęs su buvusiu Lietuvos TSR prezidentu velioniu Justu Paleckiu. Tai buvo žmogus, kuris rasdavo laiko nuvykusiuosius į Lietuvą pažangiečius turistus aplankyti viešbutyje, turo metu susitikti, su jais nusifotografuoti, pajuokauti, susibičiuoti. Leoną Prūseiką, kuris susitikęs pažįstama — irgi nepraeidavo pro šalį.

Gegužės Pirmoji

"SENELIAI" PRIKELTI GYVENIMUI

...Kai Vilniaus, Kauno ar kito Lietuvos miesto gatvėmis pravažiuoja senovinis automobilis — ne vienas praeivis nulydi jį žvilgsniu. Žiūrėk, „Mercedesas“, su dar medine kabina, prisilipdęs prie šono garso triūbą. Kokio burtininko lazdelei mostelėjus, Lietuvoje grožinės senoviniai automobiliai? O stebuklo didelio čia nėra — visi jie remontuoti ir prikelti antram gyvenimui Kauno senovinių automobilių klube „Rieduva“.

Sis klubas įsikūrė prie Neries ir Nemuno santakos prieš keturiolika metų. Tuomet jis ir suglobė visus senovinės autotechnikos mylėtojus Lietuvoje. Klubo nariai entuziastai ieško senovinių automašinių, jų dalių, brėžinių ir aprašymų. Dažnai kur nors užkampyje yra randami labai apleisti senoviniai automobiliai. Tuomet tenka juos restauruoti. Šiuo darbu užsiima klubo restauruotojai šaltkalviai. Galbūt dėl to čionai ir neišvysi dviejų vienodų automobilių — visi jie skirtingi. Ir dažnai automobilis vėl tampa toks, koks atrodė, ką tiktai nuriedėjęs nuo gamyklos konvejerio. „Rieduvos“ klubo nariams kiekvieno naujo automobilio atgimimas yra tikra šventė.

Pasidairęs po klubo kiemą, pa-

Kaip žinia, J. Paleckis mirė 1980-aisiais metais. Lietuvos KP Centro Komiteto nutarimu, neseniai iš spaudos išėjo J. Paleckio publicistikos bei atsiminimų tritomis, kuriuose pavardžių rodyklėse yra ne vieno Amerikos pažangiečio lietuvių pavardė ir daugelyje vietų prisimenama mes čia Amerikoje.

S. J. Jokubka

mačiau apie penkiasdešimt automašinių. Beveik šimtą senovinių automobilių turi klubo nariai, įsikūrę kituose miestuose. Pamačius tokį kelyje, galima drąsiai sakyti, kad kur nors vyksta automobilstų suvažiavimas, „senukų“ paroda, ar Lietuvos kino studija suka filmą apie senus laikus ir prašo „Rieduvos“ pagalbos.

Dažnai klubų nariai iš visos šalies susirenka į vadinamąsias „detalių muges“. Paprastai senovinių automobilių detalių niekur jau nebegalima rasti, tad susirinkę draugai automėgėjai tariasi, suka galvas, dalijasi informacija. Ir beveik visuomet randa išeitį iš susidariusios situacijos.

— Sąskrydžių metu rengiamos įvairios varžybos, jos paprastai sutraukia devynias galybes žiūrovų. Stengiamės, kad ir vairuotojai apsiliktų tais rūbais, kurie atitinka automobilių amžių, — pasakoja „Rieduvos“ klubo pirmininkas Kęstutis Indziulis.

Beje, Kaune, Kęstučio—Maironio gatvių sankryžoje, yra ruošiamasi įkurti senovinių automobilių muziejų. Čia yra išlikusios senos patalpos, automobilių dirbtuvės, pro kurių vartus išvažiavo pirmieji Lietuvos automobiliai. Muziejuje bus saugoma senovinė technika, dokumentacija, įvairūs apie Lietuvos automobilizmo amžiaus pradžią pasakojantys daiktai. O rodyti tikrai yra ką. Pats seniausias klubo automobilis yra „Dodge Braves“, pagamintas Detroite šio amžiaus antrajame dešimtmetyje. Labai įdomi ir iš Maskvos Lichačiovo automobilių gamyklos gauta vyriausybinis automobilių kolekcija. Pasiziūri į juos ir matai, kaip keitėsi automobilių formos, įranga, vystėsi technika. Įdomiau-

Trumpai

— Pentagonas praneša, jog vis mažiau baigusių vidurines mokyklas jaunuolių savu noru stoja kariuomenėn. Siemet per pirmąjį ketvirtį metų stojo net 16 procentų mažiau, palyginus kiek praėjusiais metais tuo pačiu metu įstojo.

— Tarybų Sąjunga ir Japonija susitarė išvien pastatyti Sibire medienai apdirbti didžiulį kompleksą, kuris bus pajėgus paruošti 150,000 kubinių metrų statybinės medžiagos.

— Valstybės departamentas atsisakė duoti vizas TSRS statybos darbininkų delegacijai atvykti į JAV, o juos į Ameriką atvykti kvietė kaliforniečiai statybininkai.

— Washingtono remiamas Salvadoro režimas beveik nuo koto nuvarė švietimą. Mažiausia 1,000 pradinių mokyklų jau uždarė, 650,000 vaikams nėra kur eiti į mokyklas, 74 procentai gyventojų tėra lanke mokyklas mažiau kaip po trejus metus.

— Tarybinės Georgia ortodoksu bažnyčios patriarchas Ilija sako, jog Amerikos Balso radijas šventvagiauja pranešinėdamas apie religiją Tarybų Sąjungoje.

— Praeitais metais japonai Amerikoje prisipirko nuosavybių už 12.8 bilijonus. Nuo 1985 metų jau čia investavo \$22.2 bilijonus.

— Piliečių už teisingus mokesčius direktorius Robert McIntyre sako, jog tie, kurių pajamos mažesnės kaip \$8,000 per metus, pirkimo ir pardavimo mokesčių moka tris kartus daugiau negu tie, kurių pajamos didesnės kaip \$600,000 per metus.

— Nuo 1981 metų prez. Reagan administracijoje valdžiai nusikalto daugiau kaip 100 atsakingų pareigūnų.

sia, kad visi šie automobiliai yra rankų darbo, pagaminti tik po vieną egzempliorių. Šiomis dienomis jie — unikalios vertybės, o dar praėjus keleriems metams jiems iš viso nebus kainos!

Na, o pats brangiausias ir rečiausias klubo automobilis yra „Mercedes Benz-600“. Jis irgi į „Rieduvą“ pateko iš Maskvos. O iš viso tokių automašinių buvo pagaminta tik 26 — vienu iš jų važinėjo ir Didžiosios Britanijos karalienė.

Klubas pastoviai rūpinasi kolekcijos papildymu — juk visiškai nebūtina laukti, kol automobilis pasens ir tik tada pradėti jo darytis. Galima jį ir jau iš anksto priimti po „Rieduvos“ garažo stogą.

...Tad ir rieda po Lietuvą senoviniai automobiliai, kelia smalsumą, o kai kam net pavydą. Ir prikelti šie automobiliai tų pačių užsispyrusių žemaičių, nagingų aukštaičių, nuoširdžių dzukų, kurių pūslėtų darbo rankų vertę žino visas pasaulis. Juk tik labai nagingas ir mylintis senovę žmogus gali dirbti tokį kruopštų darbą. Tokie ir yra „Rieduvos“ klubo vyrai.

Adomas Gintilas

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly (659-780)

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday, by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00; Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Kalbant apie Gegužės Pirmąją

Politiškai žmonija yra tiek išsprususi, kad tik politinis analfabetas nežino, kad Gegužės Pirmoji yra darbo žmonių šventė. Ji jungia pasaulio darbo žmones, nežiūrint kokios tautybės bei rasės jie bebūtų, į vieną solidų būrį kovai už visuotiną pergalę prieš išnaudotojus, prieš ekonominę bei politinę priespaudą, už nacionalinę laisvę ir už tokį gyvenimą, kuriame kiekvienam žmogui būtų vietos, kuriame kiekvienas žmogus būtų girdimas.

Ne visur Gegužės Pirmosios šūkiai, kviečiantys darbo žmones į kovą, yra vienodi. Pasaulyje dar yra vietų, kur darbo žmonės tebekovoja už aštuonių darbo valandų darbo dieną, dar pasaulyje yra daug vietų, kur už Gegužės Pirmosios vėliavos iškėlimą grėšia ilgi metai kalėjimo, dar pasaulyje yra daug vietų, kur Gegužės Pirmoji įstatymais nepripažinta kaip darbininkų šventė. Pavyzdžiu gali būti ir mūsų Amerika.

Nuo 1889-ųjų metų, kai II TROJO Internacionalo Paryžiuje kongresas gegužės pirmą dieną paskelbė tarptautine darbininkų solidarumo diena. Nuo to laiko Gegužės Pirmosios iškeltais kovos šūkiais pasaulio darbo žmonės jau yra daug laimėję. Žinoma, nebuvo apsieita be aukų, kančių, netgi kraujo praliejimo, be ko dar ir nūdien daug kur neapsieinama, ypač neofašistinėse reakcinėse šalyse a la Čilėje, Paragvajuje, Pietų Afrikoje ir kitose panašiose. Tačiau jau daug kur yra išsikovoję teisę organizuotis, demonstruoti, streikuoti . . .

Socialistinio pasaulio darbo žmonės, kaip matome, turi išsikovoję ir valdžią, kur Gegužės Pirmoji jau yra darbo žmonių pergalės šventė, džiaugsmo šventė per dabar vykstantį persitvarkymą laimėti dar daugiau socializmo.

Amerikos darbo liaudžiai iki išsikovojo valdžios dar toli. Amerikos darbo liaudžiai Gegužės Pirmoji dar tebėra kovos diena už darbo užtikrinimą, už galimybes leisti savo vaikus į mokyklą, už nacionalizavimą sveikatos apdraudimą, už socialinę pažangą, už taiką pasaulyje ir nusiginklavimą, Gegužės Pirmoji dar tebėra kovos diena prieš rasinę diskriminaciją, prieš smurtą . . . Tačiau šiemet Amerikos darbo liaudžiai Gegužės Pirmosios kovos šūkiai dar ypatingesni.

Rudeniop vyks prezidento rinkimai. Gegužės Pirmosios kovos šūkiais Amerikos darbo liaudžiai svarbiausia yra telktis į krūvą kuo aktyviausiai dalyvauti rinkimuose, kad iš Baltųjų Rūmų būtų iššluoti reakciniai konservatoriai, kad reagonomistinei vidaus ir užsienio politikai būtų pasakytas amen, kad Amerikoje sulapotų ir sužydytų civilinės laisvės, rasinės lygybės, demokratija, socialinė pažanga, kad būtų siekiama nusikratyti ginklavimosi naštos, kad būtų pažabotos daugnacionalinės korporacijos, nepaisančios savo šalies ekonomikos.

Amerikos darbo liaudis šiemet Gegužės Pirmąją švenčia ruošdamosi prezidento rinkimams, kuriuose laukiama kad išeitų laimėtoja. Vyksta priešrinkiminės kampanijos, mitingai profsąjungų salėse, liberališkesnėse bažnyčiose, universitetuose, netgi šeimyniškuose suėjimuose. Amerikos pažangieji lietuviai neturėtų atsilikti, nes Ameriką turime pasirinkę antrąją Tėvyne ir turime jos reikalais, susijusiais su mūsų gyvenimu, rūpintis taip, kaip rūpinasi kiekvienas doras amerikietis.

MIESTO LIKIMAS PRIKLAUSO NUO PACIŲ VILNIEČIŲ

Nūnai drąsiai galima pasakyti, kad vilniečiai kone tiesiogiai sprendžia, kaip turi atrodyti respublikos sostinė, kaip restauruoti jos senamiestį, kur steigti parkus, kur tiesti naujas gatves. . . Miesto merui — vykdomojo komiteto pirmininkui ir jo aparatui belieka tik parinkti optimalius variantus bei imtis juos įgyvendinti.

Štai visai neseniai Lietuvos gamtos apsaugos draugijos Vilniaus skyrius surengė Pavilnių gamtos parko detalaus plano projekto visuomeninį svarstymą. Projekto autoriai — R. Pilkauskas ir V. Šeibokas — siūlė parke esančius statinius panaudoti, sakysim, įrengti Technikos muziejų, na, o natūralių plotų neliesi, tuščias teritorijas panaudoti įvairiems tikslams. . . Tačiau kai kuriuos projek-

tuotojų pasiūlymus visuomenė atmetė. Antai nepriimtinas pasirodė pasiūlymas parke įrengti nedidelį zoologijos sodą, dirbtines poilsia vietas. . .

Tačiau visuomeniniai svarstymai neišsprendė visos reikalos esmės — bendram požiūriui formuoti reikalingas nuolatinis centras. Tad miesto šeiminkai nutarė žengti naują žingsnį — prie Vilniaus miesto vykdomojo komiteto įsteigta taryba ryšiams su visuomene senamiesčio regeneracijos klausimais. Tokio organo ne tik mūsų respublikoje, bet ir visoje šalyje nebuvo. Kai mūsų visuomenėje prasidėjo atsinaujinimas, vilniečiai taip susirūpino savo miestu, kad idėjų ir pasiūlymų srautas ištvino kaip Neris pavasarį. Visi racionalūs pasiūlymai

TASSo nuotraukoje Kubos sostinės Havanos panorama.

Sula teka

Kas gimė, augo senų medžių apsuptyje sodžiuje, bėgiojo pavasario rytmečių pabudintomis pamiškėmis, tam visados sapnuojasi mielas širdžiai vaizdas. Per atsiminimų tolius regi baltą beržą galudarziuose, iš kurio į parentą akmenėliais, padabintą saulutėmis molinį ašotį srūva vėsi, tyra kaip ašara sula. Ir kai ašotis priteka šio stebuklingo žemės ir medžio, saulės ir sulčių gėrimo, jame atspindi dangaus kraštas su virvenančiais virš lauko vyturiais. Tuomet lūpos nedrįsta prisiliesti prie aprasojusio indo, kad nepradingtų žydras vaikystės dangaus lopinėlis.

Pirmąjį sulos ašotį aš išgėriau mažesnis už pupų pedą būdamas savo gimtinėje — mažyčiame Dumbravos kaimelyje. Tėvas yra man pasakojęs. Girdi, aš primerkdavau į sulą žibuoklių, kad toji kvepėtų žiedais. Ir išgerdavau visą ašotį iki dugno. Gardžiau negu pienu.

O paskui aš jau viską pats pamenu. Už raudonai dažytos trobos, alksninių malkų rietuvėmis užkrauto tvarto ir maurais užslinkusios kūdros, pavasariais osė, kikilių giesmėmis skambėjo, skruzdėlynais kvepėjo baltesnis už mėnesienos naktį beržynas. Proseneliu išsaugotas baravykams, dumbraviškėms kietakepurėms ūmedėms augti. Niekas jame nekirsdavo medžių. Bene sausuoji žemė nuleisdavo. Išgrėbtydavo senelis ar tėvas kleviniu grėbliu beržyną. Kad tas lyg didinga šventovė šviestų, dunksotų. Ir kiekvieną pavasarį namiškiai berže — kasmet vis kitame — gražiai pagręždavo skylę. Kad vaikai paragautų dyvinos sulos.

O kartais mes bėgdavome į gretimą dėdės Rapolo sodybą. Ten kitokia sula lašėjo. Cukrinė — iš storo, lieknai nauaugusio klevo. Dėdė sumirkydavo suloje ūsus, pamerkdavo akį. Ir mes tikėdavome — saldinės sulos už klevinę nėra pasaulyje.

Bėgo metai. Gėriau sulą Dubausio ir Sirutiškio palaukėse, netoli Taurapilio ir senoviniame Kemešyje. Ir tie skaidrūs beržo lašai vi-

dabar turėtų koncentruotis minėtoje taryboje. Vilniaus miesto vykdomasis komitetas pranešė, kad taryba įkurinama siekiant pagerinti visuomenės informavimą, tirti jos nuomonę ir ją remtis, tvarkant senamiestį. Taryba savo veikloje vadovausis Tarptautine istorinių miestų apsaugos chartija, kuri sako: miestas — miestiečiams. Tai reiškia, jog be pačių miestiečių sutikimo mieste nieko keisti negalima. Pirmasis klausimas, kurį apsvarstė taryba, toks: kaip architektūros paminklus ir kitus senuosius pastatus pajungti naujoms funkcijoms, duoti jiems antrą gyvenimą.

Vytautas Valiukevičius

sam gyvenimui į širdį įkrito. Matyt, gamtoje nėra poetiškesnio, subtilesnio metų laiko kaip sulos tekėjimas.

Prieš mane — baltas Dzūkijos beržynas. Lengvas pavasario vėjas susisukusiomis toselėmis švilpauja. Ritas nuo drėgnų viržių garas. Kažkur mėlynose glūdomose, matyt, jau Baltarusijos pakraštyje, netoli patvinusios Nočios arba tervinas. Lengvas melsvas ūkas breną į raistą. Miname takelį į beržyno vidurį. Parsinešti pirmosios pavasarinės dovanos. Juk ašočiai jau spėjo sulos pritekėti.

Ir štai jie — iš vaikystės išspūsti moliniai ašočiai. Visi keturi. Pūsti, drūti, pušies šakelės ornamentu papuošti. Pūspo it baravykai palei kamienus. Virš vieno — to tyro „beržo vandens“ ežerėlio geltonas kaip auksas drugelis — citrinukas plevėna. Kito šonu — skruzdės keliauja.

Pažiuolės girininkas Jonas Slidziauskas sako, kad ir starnos, briedžiai iš šviežių beržinių kelmų sulą laizo. Kaip atsisakyti žvėriui nuo „saulės vyno“! O ką jau bekalbėti apie genį, tą sulos mėgėją.

Nešame ašočius į girininkiją. Susėdame galusienin po plačiais briedžio ragais. Šį kartą šnekame apie spanguoles, bebrų pragrauztas drebulės ir lūšies klajones.

Tuoju sužinosite, kaip dzūkai Padumbėje, Kaniavėlės, Dubičių pusėje sulą raugina. Raugina liepinėse, klevinėse, beržinėse statinėse. Kad skonis geresnis būtų. Iš viršaus liepinaitė uždengiama šiaudų kūliu. O pats girininkas į sulą priberia avių. Tos šaknelės išleidžia. Želmuo — „gyvoji barzda“ — sulos gaivumą, pasirodo, iki pat šienapjūtės išsaugo.

Prie Nemuno — Randamonyse sula juodo šermukšnio-aronijos uogomis, juodųjų serbentų metūgiais, ažuolo šakelėmis pagardinama.

Senovės Lietuvos valstiečiams buvo žinomas sulos garinimas — saldaus sirupo gamyba. Gautas produktas vadinosi suliniu. Baudžiavos laikais buvo draudžiama daryti sulinį be dvarininko leidimo.

Kadaise sulą raugindavo pridėdami mielių arba apynių. Gaudavosi savotiškas sulos alus. Neturtingieji sulą valgydavo su duona, bulvėmis. Kai kur suloje virdavo kruopas.

Bene ilgiausia pagarba sulai išilgė dzūkųose — Gudų girioje. Daugiau kaip prieš pusę amžiaus profesorius Tadas Ivanuskas Musteikos kaimelyje, medinėje troboje buvo įsteigęs mokyklą miškakirčių, medžioklių, grybautojų vaikams. Tas dienas jis aprašo savo „Gamtininko užrašuose“

Leonardas Grudzinskas

Vilnis, 1988 m. balandžio 28 d.

Žmonės ir datos

GEGUŽĖS 1 DIENA
PRIEŠ 95 METUS

gimė revoliucinio judėjimo Lietuvoje ir Rusijoje dalyvis Petras Kirstukas. Atsiminimuose rašė: „Mano tėvas, nors ir vadinosi valstiečiu, bet duoną pelnydavosi eidamas uždariauti pas dvarponius. Paaugęs ir aš išėjau tarnauti svetimiems, dirbau bernu pas buožes ir dvare. Vėliau išvažiavau į Rygą, pasidariau tikru miesto darbininku, proletaru. Kaip ir daugelis lietuvių darbininkų, įsitraukiau į revoliucinį judėjimą... Tuo metu vis labiau įsiliepsnojo Pirmasis pasaulinis karas. Frontas ėmė artėti prie Rygos.

Mes, Vildenbergo odų fabriko darbininkai, buvome evakuoti į Petrogradą. Įsidarbino į šaudmenis gaminusį „Aivazo“ fabriką. Šiame fabrike dirbo Michailas Kalininas. Jam rekomendavus, P. Kirstukas buvo priimtas į bolševikų partijos eiles. Vėliau aktyviai dalyvavo Vasario ir Spalio revoliucijose, šturmavo Žiemos rūmus. Sugrįžęs 1918 metų vasarą į Lietuvą, kūrė komunistines kuopeles Rokiškio ir Kupiškio apskrityse.

GEGUŽĖS 2 DIENA
PRIEŠ 85 METUS

gimė revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyvis Jonas Kasperaitis. Turedamas 20 metų, jis įstojo į Komunistų partiją. „Esu komunistas ir dirbau darbininkų klasės naudai. Man rūpėjo fašistų diktatūros nuvertimas, darbininkų klasės laimėjimas. Lietuvos darbininkų ekonominė būklė nepakenčiama, darbo diena — dvylika ir daugiau valandų į parą, o atlyginimas menkiausias. Nedarbas diena iš dienos vis auga. Darbininkų organizacijos uždarnos. Politinių teisių darbininkai neturi. Tik kompartijai vadovaujant, sukilę darbininkai ir darbo valstiečiai nuvers fašistų diktatūrą ir paims valdžią į savo rankas...“ — taip kariuomenės teisme, kuris jį nuteisė mirti, 1931-ųjų metų birželio mėnesio 10 dieną kalbėjo J. Kasperaitis. 1933-aisiais Tarybų Sąjungai ir Lietuvai pasikeitus politiniais kalbiniais, jis išvyko į Tarybų Sąjungą.

GEGUŽĖS 2 DIENA
PRIEŠ 115 METŲ

gimė lietuvių poetas Jurgis Balttrušaitis. Kūrybai jis atsidėjo, gyvendamas Maskvoje. Mokėdamas net penkiolika kalbų, literatūrinį darbą pradėjo vertimais į rusų kalbą. Išvertė apie 50 knygų. Tarp jų Šekspyro, Ibseno, Tagorės ir kitų kūrinių. Eilėraščius jis pradėjo rašyti dar mokydamasis gimnazijoje ir išleido tris rinkinius rusų kalba. Jurgio Balttrušaičio poezija turėjo įtakos Balio Sruogos, Fausto Kiršos, iš dalies Vinco Mykoliaičio-Putino simbolistinei lyrikai. Balttrušaičio eilėraščiai kupini gilių minties, paremti ne jausmu, o intelekto jėga, tačiau aiškūs ir suprantami.

GEGUŽĖS 8 DIENA
PRIEŠ 100 METŲ

Ukmergės rajone, Vareikiuose, gimė lietuvių pedagogas, švietimo darbuotojas Stasys Tījūnaitis. Jis mokytojavo įvairiose Lietuvos vietovėse, buvo aktyvus spaudos darbuotojas: redagavo klerikališkus laikraščius „Tevynės sargas“ ir „Lietuvos mokykla“, vėliau vaikų laikraščius „Žvaigždutė“, „Kregždutė“. Stasys Tījūnaitis parašė esperanto kalbos vadovėlių, parengė tautosakos rinkinius „Mūsų pasakos“ ir „Mįslės“.

Vilnis, 1988 m. balandžio 28 d.

GEGUŽĖS 8 DIENA
PRIEŠ 90 METŲ

gimė lietuvių aktorius ir režisierius Stasys Pilka. Jis mokėsi Petrogrado teatro vaidybos mokykloje, vaidino lietuvių klubo ir kitų trupių spektakliuose. Vėliau ilgokai dirbo Valstybės teatro aktoriumi, įsteigė jame teatro muziejų. Trečiojo dešimtmečio pabaigoje Stasys Pilka vaidino lietuvių mėgėjų teatro spektakliuose Jungtinėse Amerikos Valstijose, režisavo čia lietuvių dramaturgų veikalus. 1944 metais jis pasitraukė į Vakarų. Gyvendamas Čikagoje, įsteigė mėgėjišką Lietuvos teatro trupę, vaidino, režisavo, deklamavo poeziją.

GEGUŽĖS 12 DIENA
PRIEŠ 80 METŲ

Niujorke gimė Jungtinių Amerikos Valstijų lietuvių kultūros veikėjas, literatas Pranas Pakalniškis. Vėliau iki 1927 metų gyveno Lietuvoje, Ukmergės rajone, Pavytinėje. Amerikoje jis dirbo raidžių rinkėju, dalyvavo Lietuvos meno sąjungos, Amerikos lietuvių darbininkų literatūros draugijos veikloje, bendradarbiavo pažangiojoje spaudoje, rašė eilėraščius, apsakymus, publicistinius straipsnius. Išleido dvi poezijos knygas „Dingus rožytė“ ir „Grožio svajonės“.

GEGUŽĖS 12 DIENA
PRIEŠ 85 METUS

gimė lietuvių mokslininkas ekonomistas, Tarybų Lietuvos nusipelnęs mokslo veikėjas Džidas Budrys. Baigęs Kauno universitetą, studijavo ekonomiką Anglijoje, Londono universitete. 1932 metais jis pradėjo dirbti Kauno universitete teisės fakulteto ekonomikos skyriaus asistentu ir nuo to laiko iki mirties nepaliko aukštosios mokyklos. 1930 metais Džidas Budrys apgynė disertaciją ir gavo ekonomikos mokslų daktaro laipsnį. Išvadavus Lietuvą iš fašistinių grobių ir Vilniaus universitetui atnaujinus veiklą, mokslininkas tapo profesorium, vadovavo politinės ekonomijos katedrai. Nuo 1946 m. iki 1953 metų D. Budrys vadovavo Ekonomikos institutui, buvo respublikos Mokslų Akademijos akademiku, visuomenės mokslų sekcijos sekretoriumi.

GEGUŽĖS 15 DIENA
PRIEŠ 95 METUS

gimė revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyvis, poetas Vladas Rekašius. Jis buvo vienas iš pirmųjų lietuvių bolševikų. Vladas Rekašius tvirtai stovėjo darbininkų klasės revoliucinėse pozicijose ir niekada nenustojo tikėjęs šios kovos teisingumu bei pergale. Antai 1919 metų antrojoje pusėje, kai Lietuvoje, užsienio imperialistams ir vietos kontrrevoliucionieriams pasmaugus Tarybų valdžią, visur siautėjo šiurpus teroras, Vladas Rekašius rašė:

„Pakilo jau naujos kovotojų eilės ir dainuoja savo velionims draugams pergalės dainą:

Jūs kritote, nutilo lūpos,
Bet jų tylumas aidu šauks,

Ir nauji darbo legionai
Drauge su mumis į kovą

plauks!“
Vladas Rekašius buvo aistringas agitatorius, aktyviai reiškęs komunistinėje spaudoje. Antai laikraštį „Žemaičių komunistas“ labai dažnai buvo spausdinami jo straipsniai, kurie buvo kupini revoliucinio patoso ir optimizmo.

Vladas Rekašius žuvo 1920 metais kovo 12 dieną nuo buržuazinių nacionalistų kulkos, teturėdamas vos 27-erius metus.

Tikroji Pinočeto padėtis

Juozo Bulvydo piešinys

Iš kelionių po Lietuvą

MATYMAS IŠ DOTNUVOS

Dotnuvoje tekę būti ne viena kartą. Neblogai žinau, kas čia kur padėta. Viešnagėjau čia netgi su tautiečiais iš Jungtinių Amerikos Valstijų — Elena Janulyte ir Elena bei Juozu Sarkiūnais. Gerai prisimenu, kaip dotnuviečiai apsidžiaugė tolimais svečiais.

Šįkart panūdo žvilgtelėti į Lietuvos žemdirbį. Lietuva — ir dabar žemės ūkio šalis. Nuo Klaipėdos lig Turmanto, nuo Druskininkų lig Biržų. Ir nors seniai į pirmąją vietą statome Lietuvos pramonę, tačiau, kaip man atrodo, ji čia todėl taip gerai jaučiasi, kad išaugo prie sočios duonos. Taigi važiuavau į Dotnuvą įsitikinęs, kad būtent iš jos geriausiai matomas Lietuvos žemdirbys. Tiesa, jis gal kiek abstraktus, bet vis tik ne vaizduotės tvėrinys. Ir reikia pasakyti, kad ne pirmasis čia atsiradau, skatinamas šitokių užgaidų. Gerokai mane aplenkęs, čia buvo sustojęs Lietuvoje žinomo Eriškių kolūkio žinomas pirmininkas Giedraitis. Tuomet paprašė:

— Parodykite, žmonės, tą miestelėną, kuris turėjo mieste komunalinį butą, bet va — atidavė jį valstybei ir sugrįžo gyventi į kaimą... Parodykit, nes labai norisi su juo pasikalbėti...

Ir nors iš Dotnuvos geriausiai matoma žemdirbių Lietuva, bet niekas čia nežinojo, kur tokį surasti...

Dabar šalia buvo Antanas Budvytis — Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto direktorius.

— Netikiu, kad iš miesto į kaimą yra sugrįžęs toks žmogus, — pasakė jis. Ir lyg suabejojęs savo žodžiais, atsisuko veidu į mane: — O gal sugrįš? — paklausė.

Ir štai pirmas žemdirbio vaizdas iš Dotnuvos: Lietuvos žemdirbys išliko — pasakysim — grynakraujis. Jo kraujas neatskiestas miestiečio krauju. Ant žemės užgimęs, jis nepakilo nuo jos ir savo gyvenimo prasmę suvokia per užaugintą duoną.

Tai nereikia, kad nesikeitė jo gyvenimo būdas. Kaimas — toli gražu nevakarykštis. Per visų namų langus matosi jo šviesa, matosi tas gyvenimas, kuomet žmogus ne tik duona sotus. Bet duona kaip buvo, taip ir liko kaimiško gyvenimo pamatinis akmuo.

Praėjusiais metais Lietuvoje vidutiniškai iš hektaro prikulta po 32 dviųbus centnerius grūdų. Tai didžiausias derlius, kurį atmena Lietuva.

— Pažiūrėk, 15 arklį į vienus ratus kinko, — pasakė Budvytis. Ir netrukus vėl: — 15 arklį į vienus ratus! — tačiau žodžiuose džiaugsmo nebuvo, tik susirūpinimas. Todėl nesunkiai supratau, kad tai mįslinga užuomina. Budvytis moka šitą daryti. Laukiau, ką pasakys toliau.

Reikalas štai koks. Pokario metais Lietuvos žemės ūkyje darbo našumas pakilo 3 kartus. O darbo jėgos kaime sumažėjo 5 kartus. Kitaip sakant, penkis kartus sumažėjęs kaimas gamina tris kartus daugiau produkcijos. Lengva? Paprasta? Kad nesusedarytų panaši nuomonė, štai ir parodė valstietį, važiuojantį 15 arklų. Prašau, suvaldyk tokį kinkinį bent mintimis, ir jau neatrodys, kad tai lengva, paprasta.

Iš tikrųjų neatrodė. Toliau pajėgiau savarankiškai pasigilinti į dalyko esmę. Žinojau, kad toks važiuojimas ne pamandravojimas, o sunkus nuo ryto iki vakaro darbas. Siandien, rytą ir kiekvieną dieną. Kaimiškas darbymetis turi savo dėsnius ir psichologiją: atokvėpis čia tik tuomet, kai, prisitaikius prie retų progų, švenčiamos derliaus pabaigtuvės ir kitos labai nedažnos žemdirbių šventės.

Dabar jau mačiau Lietuvos žemdirbį, kuris dirba ir kuriam ne tiek daug atlieka laiko, kad perskaičius visus laikraščius ir knygas. Ir žurnalistų įkarštis, skubėjimas greičiau prilyginti kaimiečio gyvenimą miesto žmogaus gyvenimui atrodo gerokai netikslus. Sumiestėjo namas, ir daug kas valstiečių namų butyje, tačiau po pievas, kaip ir anksčiau, ganosi bandos galvijų. Zemė, kaip ir anksčiau, neatsisako savo teisės į žmogaus meilę jai, rūpestį ja. Žodžiu, kas svarbiausia — nemiestėja.

Atsakingą laiką gyvenam. Ir pasakysiu: nelengvą laiką gyvenam. Penki milijardai 500 milijonų rublių, kuriuos Lietuvos žmonės laiko taupomosiose kasose, rodo neblogą gyvenimą. Sakoma, jog dabar kaimiečių pinigine netgi storesnė. Bet gal pirmiau reikėtų pamatyti ne pinigines storumą, o tai, kad kaime saulė pateka žymiai anksčiau ir nusileidžia žymiai vėliau.

Tai štai koks tas mano reginys iš Dotnuvos. Jis man nebuvo netikėtas. Bet, šiaip ar taip, iš ten Lietuvos žemdirbys matėsi geriau.

Pranas Karlonas

TARYBŲ VALDŽIOS
PASKELBIMO
LIETUVOJE 70-MEČIUI

MANO ŽODIS — PAVEIKSLAI

Kazimieras Zoromskis parodos atidaryme. Jį sveikina muzikas iš Toronto Vaclovas Verikaitis.

Senųjų Lietuvos didikų laikus menanti pavardė. Profesoriška išorė ir laikysena. Žavus paprastumas ir natūralumas. Toks įprastas Kazimieras Zoromskis atėjo vasario 26-ąją į Vilniaus dailės parodų rūmus. Bet dailininkas buvo ir kitoks nei kasdien — čia buvo atidaryta jo jubiliejinė tapybos paroda, pirmoji tokia didelė jo personalinė paroda Lietuvoje. K. Zoromskis — žilas, guvus, elegantiškas žmogus, atsidūręs didelės gerbėjų minios apsupty, išklauses respublikos kultūros ministro J. Bielinio, Dailininkų sąjungos pirmininko B. Leonavičiaus, „Tėviškės“ draugijos pirmininko V. Sakalausko sveikinimo ir pagarbos žodžių, iš gimtojo krašto atvežtas Panevėžio „Volungės“ liaudies choro dainas, susigraudino, susijaudino.

— Mane gniauzia širdis ir jausmai, ir žodžiai įstringa. Šiandien aš negaliu daug kalbėti. Mano žodis — tai mano paveikslai, kuriuos ir kviečiu apžiūrėti šioje didelėje salėje.

Likimo keliai ilgiems metams buvo išvedę K. Zoromskį į tolimus kraštus. Kai 1943 m. išvyko studijuoti į Vienos dailės akademiją, tai lygiai 43 metams išsiskyrė su Lietuva. Dailininko klajūno keliais perėjo Italiją ir Ispaniją, Kolumbiją ir Jungtines Amerikos Valstijas. Profesoriavo — dėstė tapybą ir kitas meno disciplinas, rengė personalines bei grupines parodas. Paskutini 20 metų pragyveno Niujorkie, 23-ojoje gatvėje.

— Aš visada galvojau apie tėviškę, ilgėjau lietuviško žodžio, dainos, — sako K. Zoromskis. — O kaip dailininkas, tai noriu pasakyti, kad niekur neradau gražesnių saulėlydžių ir dangaus, kaip prie gimtosios Suojos upės, tokių nuostabių medžių ir gėlių, kaip mūsų brangioje Lietuvoje: visur

ir visada ilgėjau jos, visuose mano darbuose slypi nostalgija gimtajai žemei.

Profesorius ne kartą atsisakė pelningų sandėrių — nepardavė savo vertingiausių kūrinių. Atėjo diena ir juos sukrovė siūsti į Lietuvą. Paskui savo darbų 1986 m. atvažiavo ir pats. Pirmaisiais mėnesiais smalsūs žmonės nepatinkamai klausdavo: „Gal tik laikinai?“ „Ne! Aš sugrįžau namo“, — atsakydavo ir dabar taip atsakytų dailininkas.

Pirmoji po studijų K. Zoromskio paroda buvo Madride prieš 40 metų. Dabar — pirmoji Lietuvoje. Įsiziūrėkim į K. Zoromskio paveikslus — juose regėsim dailininko kreipimąsi į mus asociacijos, prisiminimų, apmąstymų kalba. Regėsim nerimastingo gyvenimo atšvaitus (1913 m. kovo 4 dieną, kai gimė Kazimieras, Suojos upėje ties Smilgiais pajudėjo ledo lytys. „Kam pagimdei tokiu laiku, — kalbėjo kaimynės motinai, — dabar jis neturės ramybės visą gyvenimą“), nerimą dėl vidiųjų žmogaus vertybių.

Regėsim K. Zoromskio neblėtančią kūrybinių ieškojimų šviesą („Nepriklausau prie tų dailininkų, kurie kaip telefono stulpai įbesti vietoje“) — „optikos“ audimus, autentišką jo išmonę.

„Geriausio mano paveikslai čia: Lietuvai padovanojau apie 350 savo kūrinių, — sakė K. Zoromskis. — Dar 150 parsivežiau sau. Kita tiek palikę svetimuos kraštuos, ten didžiama gal žus. Tėvynėje išliks“.

...Laimingas, nušvitęs ir jaudinamasis 75-metis dailininkas pasirašinėjo ant didelio formato, dailiai išleistų parodos katalogų. Mirguliavo didelės gėlių puokštės, almejo žmonių minia. Iš paveikslų pulsavo skaidri spalvų erdvė. Buvo tikrai nepaprasta K. Zoromskio gyvenimo diena. Juozas Mockus

TEATRAS ANT VEŽIMO

Kazin, ar visi žino, kad Lietuvoje veikia Vežimo teatras? Kuo jis išsiskiria iš kitų? Pirmiausia, kad jis keliauja. Tulas gali paprieštarauti — visų — ir didelių, ir mažų teatrų trupės — gastroliuoja. Tačiau Vežimo teatro aktorai — pastoviai, it čigonų taboras kelionėse ir kelionėse. O teatrui pradžia buvo duota Alytaus rajono „Saulės“ kolūkyje. Ukmergės račiai padirbo teatro vežimus, kurie štai ir klajoja Lietuvos keliais. Teatro režisierius Gintaras Nasutavičius pasakė:

— Ir seniau Lietuvoje gyvavo ir klajojo Vežimų teatrai. Garsus kultūros veikėjas Juozas Vaičekus buvo organizavęs Vežimo teatrą dar šio amžiaus pradžioje. Tai džiaugsmas, jis atnešdavo Zemaitijos gyventojams! Juozas Vaičekus,

reparistantis švietėjas ir organizatorius, studijuodamas teatro mokykloje Peterburge, suburdavo ten lietuvių studentus ir ruošdavo vaidinimus. O vasaros metu apkeldavo visą Žemaitiją.

Na, o mūsų laikų Vežimo teatras praktiškai įsikūrė Dzūkijoje. Vaidinimai dažniausia vyksta didelėje palapinėje. Vaidinimai suruošti Puntioje, Butrimonyse, Pivašiuose, Makniūnuose — ir žmonės likdavo patenkinti. Gal ir todėl, kad nuo scenos padainuotama nemažai dainų. Poetai — bardai, dainuojantys nuoširdžias, kaimo žmogui suprantamas dainas, dažnai klajoja po Lietuvą Vežimo teatro trupėje.

Kol žiema — teatro trupė išsisi. Tačiau kai tik žeme atšils, kai į laukus išvažiuos traktoriai, ir žem-

TAD KO REIKIA JAUNIMUI

Įvyko šeštasis išeiviško jaunimo kongresas. Šį kartą — kengūrų žemėje, tolimojoje Australijoje. Manau, niekas nesiims ginčyti paties fakto svarbos: įvyko JAU ŠEŠTASIS toks susibuvimas, šį kartą jis sutraukė virš šimto delegatų, dar gražų būrį svečių.

Iš spaudos, radijo pranešimų, pasakojimų matosi, kad daugumas kongreso delegatų geriau ar blogiau kalbėjo (arba bent jau galėjo suprasti) lietuviškai. Tai irgi ženklas.

Natūralu, kad kongrese jo delegatai ir svečiai pamėgino atsakyti į vieną pagrindinių klausimų: kaip bus ateityje? Kokia kalba vyraus sekančiame jaunimo kongrese, jeigu jis įvyks?

Į tai pokalbyje su korespondentu atsakė naujos Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos vadovybės narė Rita Rudaitytė:

„Bet kas bus septintame kongrese? Bus daugiau, kurie nemoka lietuviškai kalbėti...“

Tuo netenka abejoti! Tačiau jau gausios organizacijos, jų sambūriai (tarp jų ir čia minimas jaunimo kongresas) savo tikslu skelbia lietuviškos išlaikymą jaunojoje kartoje. Čia net nesinori minėti visų „receptų“, kurie buvo ir yra siūlomi. Viena aišku, pats efektyviausias būdas tam pasiekti — tiesioginiai jaunimo ryšiai su Lietuva ir jos jaunimu.

Atrodo, kad išeiviško jaunimo susidomėjimas Lietuva yra didelis. Štai netgi kongreso stebėtojas Tomas Venclova pažymėjo, kad „daugelis jo dalyvių domisi Lietuva“. Tai pagaliau matyti ir iš pačių jaunų žmonių pasisakymų, iš to, kad daug jų yra buvę Lietuvoje. Teko išgirsti „Voice of America“ lietuvišką laidą, skirtą Lietuvai, kurioje Romas Sakadolskis kalbino jaunus veikėjus. Štai jų nuomonė (deja, išsakyta jau su stipriu akcentu ir nelietuviškos konstrukcijos sakiniais).

ALVYDAS SAPLYS: „Taip pat mes norėtume stiprinti ryšius su Lietuvos jaunimu“.

MONIKA SPUDAITE: „Šį kartą kongrese labai daug atstovų, kurie buvę Lietuvoje. Kai ten nuvykstame, matome, kad Lietuva yra. Mes norim, kad iš mūsų važiuotų į kursus Lietuvoje, geriau išmoktų lietuvišką kalbą“.

Ypač norėčiau atkreipti dėmesį į šiuos jaunos ir, atrodo, nuoširdžios veikėjos žodžius:

„Aš manau, reikia važiuoti į Lietuvą, kad jaunimas Lietuvoje ži-

notų, jog mes juo rūpinamės. Daug kas tai yra pasakęs per kongresą. Labai svarbu, kad jie negalvotų, kad jie vieni“.

Klausaisi žmogus tokių samprotavimų, tariamų su aštriu akcentu, ir norisi šaukte šaukti: vargeli mano! Na, kam — ir kuo ruošiasi padėti šių pareiškimų autoriai Lietuvos jaunimui?!

Mokydami lietuviškos kalbos? O gal lietuviškos kalbos?! Bet juk tai mažų mažiausia naivu! Viso to kaip tik galima pasisemti „toje Lietuvoje“, anot Monikos Spudaitės.

Nekyla abejonių — „ta“ Lietuva ir bus. O štai lietuviškas jaunimas svetimoje padangėje?.. Čia leiskite parašyti didelį klausuką. Ir kaip tik vienas aiškiausių būdų tam klausukui nubraukti — tiesioginiai ryšiai su Lietuva. Ir čia nauja problema. Juk ieškant tų ryšių, ne taip retai užantyje laikomas iš anksto paruoštas akmuo. Juk „norima padėti Lietuvos jaunimui“. Juk į Lietuvą vykstant jau iš anksto „žinoma“, jog tai atsilikęs, užguitas kraštas, kuriame ariama jautais, kas vakarą prie bakūzės slenkščio traukiamos baisiai liūdnos dainos. O jaunimas vienintelę šviesą mato tik iš Vakarų. Deja, nė kiek neperdedu. Manau, kad iš spaudos visiems gerai žinoma Aurelijų Balašaitienę sunku įtarti kairumu, o kaip tik ji neseniai rašė Kanados „Tėviškės žiburioje“:

„Mūsų mokyklų vadovėliai vis dar garbina žemės ūkio darbus, kuriuos traukia arkliai. Jie (ne arkliai — jaunimas — aut.) skaito apie bulviakasį ir mėslavežį, yra nukeliami į primityvią senovę. „Bakūzė samanota“ kai kam sukelia sentimentalūs jausmus, bet jos garbinimas mūsų kultūrai garbės nedaro, kaip nedaro garbės nuolatinis kalbėjimas apie paukščių čiulbėjimą, smilgos augimą, dalgių žvangėjimą“.

Manau, kad čia autorės pastebėta gana taikliai. Juk kaip tik iš tokių vaizdinių jaunoji karta ir susidaro Lietuvos „image“, ir natūralu, kad „tą“ Lietuvą reikia gelbėti, jos jaunimui — „padėti“...

Nebuvau jaunimo kongrese. Tačiau dabar apie jo veiklą skaitant spaudoje ar klausantis per radiją, vis tik susidaro įspūdis, kad ten apie tikrąją, realią egzistuojančią, ne „kronikinę“ Lietuvą iš esmės taip ir nebuvo kalbama.

O gaila! Tai būtų tikrai geros ir retos progos. Stebėtojas

Gėlių vairsą iš P. Calkovskio baletu „Miegantioji gražuolė“ šoka Vilniaus choro grafijos mokyklos mokiniai ir Operos ir baletu teatro artistai.

dirbiai pradės laukų darbus, tuomet Vežimo teatro trupė taip pat leis į kelią po Dzūkiją. Jų vaidinimai, pokštai, nuoširdžios dainos leis žemdirbiams, kaip sako, atsipūsti po sunkių darbų.

S. M.

AFORIZMAI

Geriau nepasakyti visko, negu pasakyti per daug. L. Tolstojus

Delikatnumo ir orumo moko pati širdis, o ne šokių mokytojas.

F. Dostojevskis

Vilnis, 1988 m. balandžio 28 d.

ŽMONIŲ SUKURTI EŽERAI

Kas ne sykį lankėsi Lietuvoje ir keliavo jos keliais — žino, kad Lietuvos vakaruose ežerų yra ne daug. Siek tiek daugiau ežerų rai- buliuoja Zemaitijoje. Tačiau ir čia kai kuriuose rajonuose juos suskaičiuoji ant rankos pirštų.

Bet yra dar tvenkiniai, ir jų vis daugėja. Jie susidarė patvenkus upeliukus. Tvenkinių vanduo naudojamas įvairiai: vieni naudojami laukų drėkinimui, kituose veisiamos žuvis.

Iš dvidešimties Lietuvos žuvininkystės ūkių — trylikoje žuvis veisiamos tvenkiniuose. Tvenkinis vieną nuo kito skiria aukšti pylimai, įrengtos vandens lygio reguliavimo sistemos, visur įrengti keliai privažiavimui.

Gerai ūkininkaujantiems žuvų auginimas yra nelyg aukso kas- skylos. Per tris metus karpiai iš- augo 1—1,5 kg. Tad ir auginami, ir prižiūrimi šie tvenkinių gyven- tojai it paršiukai rūpestingo fer-

merio ūkyje! O kiekvieną rudenį Vilniaus, Kauno, kitų Lietuvos miestų šeiminkės skuba į par- duotuves nusipirkti šitos žuvis.

Tiesa, tvenkiniuose auginami ne tik karpiai. Puikiai čia jaučiasi ir karosai, peledės, plačiakakčiai. Laukiniai paukščiai daug mieliau būriuojasi apie tvenkinius negu apie ežerus.

Galima pamatyti čia ir labai re- tų paukščių rūšių. Štai už 60 km nuo Vilniaus — Molėtų rajone yra Arnionių žuvininkystės ūkis. Jo tvenkiniuose suskaičiuojama daugiau negu keturiasdešimt paukščių rūšių. O žmonės visuo- met rūpestingai prižiūri ir saugo tvenkinius. Štai ir šį pavasarį, dar sniegui dengiant laukus, jau bu- vo susiruošta patikrinti tvenkinių vandens lygio reguliavimo siste- mas, tvarkyti išskalautus krantus, gerinti privažiavimus. Darbo daug, bet niekas dėl to nesiskundžia...

Skirmantas Mickevičius

Lietuvos TSR žemės ūkio profilio bandymų stotys — Joniškėlio ir Rumokų — praėjusių metų pabaigoje pažymėjo savo mokslinės ir gamybinės veiklos šešiasdešimtmečius. I. Krikštaponytės nuotraukoje — LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo garbės raštu apdovanotas Joniškėlio bandymo stoties vaizdas.

SPAUDOJE IR TVR

DONATAS BANIONIS, TSRS LAUDIES ARTISTAS:

„Persitvarkymų kontekste ap- mąstydamas teatrinį gyvenimą ir mūsų kinematografiją, dažnai su- vokiui, kad kai kurie nūdieniai reiškiniai šiose artimose man me- no srityse — baimė naujovių, trō- kimas ramybės, konservatyvizmas — primena man situaciją, kurią patyriau 1970—1982 m. tris kartus

viesint JAV. Kiekvieną kartą bū- ta nemažai susitikimų, tarp jų ir su lietuviais, kurie įvairiu laiku ir dėl įvairių priežasčių paliko gim- tąjį kraštą. Pašnekesiai su vienais jų rodė, kad žmonės labai atidžiai domisi Lietuvos įvykiais, seka mū- sų gyvenimą per spaudą ir litera- tūrą, be priešiško, nuoširdžiai domisi mūsų gyvenimu, mūsų po- žiūriais į vienus ar kitus reiški- nius.

Susitikimai su kitais teikė pag- rindą kitokioms išvadoms, išva- doms, kad juos pilnai patenkina naujuoliškai primityvus lygis jų žinių apie kalbamą dalyką. Ir su- sidariau nuomonę, kad jiems taip patogiau — mąstyti sustingusio- mis, priešiškomis kategorijomis. Tokia pozicija visiškai dėsninga žmonėms dogmatiskos, conserva- tyvios galvosenos: nereikia anali- zuoti naujos informacijos, prieš- pastatinėti, daryti išvadas, keisti savo požiūrį į kažką tai ir t. t.“

dravardžio, kiekvienas ašašnykė- nas privalo išgyventi du gyvenim- us.

Mūsų draugystė prasidėjo ank- sti, dar vaikystėje, ir man niekuo- met neatėjo į galvą suabejoti jo kalbamais žodžiais. Jis tuo tikėjo pats, tuo tikėjo visi Ašašnykų kaimo vaikai. Ir manau, kad tai padėjo sodžiui ištvirti sunkias ne- gandas, kuomet dažniausiai teko verstis tik iš uogos, grybo, žuve- lės, vaistažolės. Buvo dar gurule- lis duonos, ir kiek didesnę bul- vę.

Savo ežerą jie pavadino Grūdu. Tai prasmingiausia pagarbos iš- raiška savo maitintojui. Aukščiau- sias kalniukas prie ežero vadinasi Bakanėlis. Taip šio krašto žmonės vadina kepalą duonos. Anot jų — ne kepalas, o bakanas. Taigi ir vėl girdim duonos vardą...

Paskutinį kartą per kaimą ėjau neseniai. Dabar jis matosi iš toli — numeliuotai kemsynai, bruz- gynai atidengė Ašašnykų vaizdą. Čia pat — plačiausios pievos. Ir tik pasitelkęs atmintį dar gali su- prasti, kokia duona čia valgyta daug daug metų. Reikėjo būti iš- tvermingu, turėti savyje dvigubą „aš“, kaip kad ji turi sodžiaus pa- vadinimas — Aš-aš-nykai... Tik šitaip galima buvo sulaukti prie sodžiaus langų tokios vešlios ža- lumos, tokio žemės atsimaitymo.

Pranas Karlonas

RICARDAS VOLSKIS, BIOLOGI- JOS MOKSLŲ KANDIDATAS:

Pokario metais Lietuvoje nusau- sinta 3,4 milijono hektarų perne- lyg drėgnų žemių. Keletą kartų padidėjo javų derlingumas. 67 procentai kaimo gyventojų, gyve- nusių 300 tūkstančių vienkiemiu, persikėlė į naujas gyvenvietes. Sūo metu Lietuvos pramonės ap- imtis 77 kartus viršija 1940 metų lygį, — rašo „Tiesoje“ R. Volskis. Ir pastebi:

„Tai didžiuliai laimėjimai, pa- siekti Tarybų valdžios metais. Bet kaip tik šis milžiniškas pokyčių metas verčia ieškoti jėgų, kurios padėtų išsaugoti mūsų Lietuvos gimtinės aplinką“.

Savo susirūpinimą išreiškia žo- dziais:

„Tvirtinama, kad padėtis page- rės, jeigu iš pagrindų bus pertvar- kyta kontroliuojančių gamtosaugos organų, sanitarijos ir epidemiolo- gijos tarnybų veikla. Tačiau atsi- minkime, kad kontroliuotojai dir- bo ir anksčiau. Viskas buvo lyg ir gerai. Tik staiga paaiškėjo, kad apsaugai normalizuoti reikia mil- žiniškų lėšų — 1,5 milijardo rub- lių, darbo jėgos išteklių, medžia- gų, gamybinių pajėgumų. Kur ga- rantija, kad, sustiprinus kontro- liuojančias organizacijas, po 10 metų ekologiškai padėčiai normali- zuoti neprireiks jau 5 milijardų rublių.“

Padėtis kelia nerimą. Tačiau rei- kia šalinti priežastis, o ne bandyti įveikti pasekmes“.

KĘSTUTIS TIKNEVIČIUS, KAU- NO MEDICINOS INSTITUTO FIZI- KOS KATEDROS DOCENTAS:

„Aš niekuomet nesimokau pa- vienių žodžių. Ant atskirų korte- lių užrašau populiarius posakius, frazes. Korteles ir žodynėlis visuo- met prie manęs ir visuomet yra galimybė juos paskaityti — eilėje, troleibuse, mašinoje, prie švieso- foro... Atmetęs drovesį, pasinaudo- ju bet kokia proga pakalbėti su užsieniečiais. Taip pasitikrinu žo- džių tarimą, gramatiką. Besimo- kant estų kalbos, praleidau šioje broliškoje respublikoje savo atos- togas.“

Matyt, skaitytojas suprato, kad K. Tiknevičius čia kalba apie sve- timų kalbų mokymąsi. Kiek jų iš- mokęs? Anglų, prancūzų, vokie- čių...

— Tikriausiai šiomis trimis kal- bomis bučiau ir pasitenkinęs, jei- gu ne laimingas atsitikimas, suve- dęs gyventi viename kambaryje su aspirantu iš Danijos. Nuodėmė nepasinaudoti tokia galimybė, tuo labiau kad kaimynas mielai suti- ko padėti. Po metų mudu šnekėjo- me tik daniškai...“

Iš viso Kęstutis Tiknevičius iš- mokęs 11 kalbų. Pasiryžęs išmokti daugiau, tarp jų turkų, arabų, ja- ponų, kinų...

5

Sodžius su dviem „aš“

Teko daug galvoti apie šį so- džių.

Tai — beveik kaimynas mano gimtiesiems Sklėriams. Ne kartą dėl jo buvau palinkęs prie žemė- lapio. Manychiau, tai piečiausias Lietuvos kaimas. Antai iš Grūdo ežero išteka upeliukė Grūda. O anapus jo — didžiulis sodžius. Žemė- lapyje jis kažkodėl nepažymė- tas. Mano ausims neįprastai atro- do ir tai, kuomet girdžiu jį pava- dinant Kabeliais-2. Paklausk tu sodžiaus didelį ar mažą, ir visuo- met išgirsi, kad jie iš Ašašnykų.

Kol augau, kol užaugau, nežino- jau, kad kažkam atėję į galvą Ašašnykus vadinti Kabeliais-2.

Tai įdomus sodžius. Tokio ap- link, o gal ir visoje Lietuvoje ne- surasi.

Plačiai Lietuvoje buvo žinoma: Jei ne grybai, jei ne uogos, Dzūkų mergos būtų nuogos.

Nuogos nenuogos, bet padai- nuota pastabiai. Ir nors Dzūkija nemaža, tačiau tie jos sodžiai, kur- rie miškuose apie Marcinkonis, su uogom ir grybais susigyvenę. Bet už visus kitus tai būdingiau- sia Ašašnykams. Pridėk prie tų grybų ir uogų ištrauktą iš Grūdo žuvelę — ir jau šio kaimo didžiau- si turtai būdavo suskaičiuoti. Kas be ko, buvo miškakirčių darbas. Pagaliau raištuose, ant nedidelių laukelių, sodiečiai augino ir grū- dą, ir bulvę. O pats sodžius, lyg sergėdamasis užimti bent pedą dirbamos žemės, įsikūrė ant smė- lyno...

Sunki jo buvo duona, bet gar- sas tolimas. Pirmiausia gal dėl ne- žinia iš kur atėjusios „š“ ir „ž“ tarsenos. Pavyzdžiui, taria „sie- na“, o ištaria „šiena“. Rodo „zui- kį“, o parodo „žuikį“. Žodžiu, vi- suomet vietoj „s“ ir „z“ ant jų lie- žuvių „š“ ir „ž“. Ir atvirščiai...

Valentukevičius, mano amžiną atilį dedė, sakydavo:

— Ką velniaš ant liezuvio pa- kabino, tai nenuimši...

Nuo dedės liezuvio nenuėmė. Ir nuo daugelio kitų — taip pat. Se- nesni žmonės pragyveno su tokia našta ant jo — ir buvo nuostabūs: sąžiningi, darbštūs, dėmesingi sve- čiui, jautrūs ir pasiruošę pagalbė. Vilnis, 1988 m. balandžio 28 d.

ti iš paskutiniųjų...

Ir dabar, beje, Ašašnykuose nuoširdumo nepritrūksta. Bet va, toks švėplavimas — išnyksta. Tie- sa, tai nei velnio, nei angelo nuo- pelnai. Tiesiai per raištą sodiečių vaikai išėjo į gretimo Kabelių kai- mo septynmetę, o vėliau — aš- tuonmetę mokyklą. Iš ten — jau į kitas. Ir štai vaikšto po Lietuvą Ašašnykų lietuvačiai, ne vienas jų studijavęs lietuvių kalbą Vil- niaus universitete. Net kilęs įta- rimas, ar ne iš jų kuriam galvą apšvietė mintis užmiršti Ašašny- kų pavadinimą ir jo vietoje įtei- sinti Kabelių-2.

Vaikštinėdamas klaidžiomis Ašašnykų apylinkėmis, aptikda- vau čia drevių. Prisimenu jas ne šiaip sau — amžinas bičių dūzge- sys, jų nepaprastas darbštumas. Tačiau Ašašnykų sodiečiai kopė ne tiek medų, kiek mokėsi vieny- bės ir draugystės, jau nekalbant apie darbštumą.

Man teko bręsti, arba, kaip sa- kydavo „išrašyti“, į kavalierius Ašašnykų sodžiaus pašonėje. Ir Sklėriai, ir Margionys, Kabeliai ir Marcinkonys, Senovė ir Darželiai, Dubas ir Piesčiai — visi žinojo, kad, neduok die, kam nors iš aša- šnykėnų ant kojos užminti. Tuoj pasigirdavo:

— Vyrai, musa muš.

Ašašnykiečiai galingai sukilda- vo, visai, beje, nesirūpindami, prasikalto tas ar anas. Ir kada tai atsitikdavo vestuvėse, krikštyno- se, kitoj puotoj, durys ir langai užsikimšdavo. Supykinti ašašny- kėnai panašūs į griaustinį. Tiesa, savo siautulį nešiodavo neilgai, bet galingai, ir tuomet geriau ko- kioje nors pakampėje išlaukti, kof jie nurims.

Laimingas buvo, kas Ašašny- kuose turėjo draugą. Aš turėjau, buvom bendravardžiai, ir Pranas Miliauskas man sakydavo:

— Ašašnykai prasideda dviem aš: Aš-aš-nykai! O tai reiškia, kad kiekvienas sodžiaus gyventojas privalo save pakartoti dvigubai.

Jeigu myli, vadinasi, privalai my- lėti dvigubai stipriau, jeigu neap- kenti — irgi dvigubai stipriau už eilinį mirtingąjį. Žodžiu, anot ben-

APIE MOTINĄ

Vis neišėina iš galvos rašytojo V. Bubnio kalba, pasakyta praėjusių metų rudenį Lietuvos moterų suvažiavime. „Manau, šandien kaip niekada privalome ne tik visu balsu kalbėti apie pagarbą moteriai, bet ir viską padaryti, kad visuomenės dėmesį ir pagarbą ji visuomet jaustų. Manau, šandien privalome pripažinti ir įteisinti vienintelį galimą kultą — motinos kultą. Privalome atgauti Motinos dieną, kuri taptų visų gražiausia šeimos švente, šeimos dvasinio pakilimo, susitelkimo apie motiną švente, mirusių motinų atminimo švente“, — kalbėjo rašytojas.

Kol dar tokios dienos nėra, motinas prisimename kovo 8-ąją — Tarptautinę moters dieną. Visų pirma savo. Dovanojame gėlių, skarelę ar dar ką nors, skubame į tėviškes, o jeigu to negalime padaryti, rašome šiltus laiškus, siunčiame telegramas. Visi taip darome. Ir aš šią artėjančio pavasario dieną stengdavau kaip nors pradžiuginti savo brangiausią žmogų. Norėjau nors kiek atsilyginti mamai už tai, ką ji man gero davė, už tai, kad nepriekaištavo, kai vis labiau toliau nuo tėviškes Papilio, Anykščių, Panevėžys, Vilnius — toks buvo mano darboviečių maršrutas. „Jeigu reikia, jeigu toks darbas, — nieko nepadarysi“, — sakydavo mama. O juk ji man buvo vienintelė. Augau be tėvo, jį nužudė karo pradžioje, brolių ir seserų taip pat neturiu. Nepamiršau savo skolos. Ištaikęs dieną kitą ar per šventes skubėdavau į gimtuosius namus. Mačiau, kad mamai tai suteikia naujų jėgų, ji džiaugiasi mane išvydusi, nors to nesistengdavo rodyti. Pamenu, skubėdavau namo ir kai tą dieną nebeįmanoma būdavo parvažiuoti. Per sniegą ir purvą esu klampojęs į Papilį iš Kupreliškių, Pandėlio, Biržų. Būdavo atvejų, kai iš šių vietovių niekas nebeįvažiuojo, todėl tekdavo pėsčiomis atmatuoti daugiau kaip dvidešimt kilometrų. Tada dar tėviškoje gyvenau. Skubėjau todėl, kad pasiilgau namų, kad norėjau įveikti kliūtis. Ir kai kartą prieš 30 metų iš Biržų žiemiškai apsirengęs parėjau, motina pagalvojo, kad esu išgėręs, nors tada dar netekdavo ragauti nieko stipresnio. 25 kilometrai kelio nuvargino kaip reikiant. O grįždamas iš Vilniaus, norėjau kuo greičiau pasiekti namus, kad kitą rytą mama per radiją galėtų išgirsti mano balsą.

Bet tai buvo jaunystė. Sulaukęs vyresnio amžiaus, žmogus daraisi apdairesnis. Namu važiuoji tada, kai yra proga ilgiau pabūti, patogiau pasiekti savo vaikystės vietas. Ir motinos vis dažniau ir ilgiau svečiuojasi mūsų miestietiškuose butuose. Joms tarsi nieko netrūksta: gauna pensijas, pačios augina gyvulius, vaikus ir vaikaičius aprūpina mėsa, daržovėmis. Vaikai galvoja, kad viskuo aprūpintos, šiltuose ir jaukiuose butuose motinos turi būti patenkintos. Kažin ar taip. Tarp gražių daiktų sengalvėles jaučiasi vienišos. Joms trūksta bendravimo, dvasinės šilumos. Vis lekiam, skubam į darbus, į pramogas, sugrįžę namo, įbedam akis į televizorių, o motinoms telieka tik trupinėliai dėmesio. Pasišnekėti su brangiausiu žmogumi gyvenime, kad ir tytomis pasėdėti, paglostyti sugrūbusias nuo darbų rankas neretai pamirštame. To kaip tik labiausiai ir trūksta mūsų motinėlems. Teisintis, kad dėl to kaltas gyvenimo ritmas, vargu ar teisinga. Kalti ir mes patys.

Taip sakyti turiu teisę, nes pašašiai ir man yra buvę. Rodos, bu-

“Buvau, važinėju Valkininkų mieste”

Šitai pavadino savo naująją programą Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto studentai — folklorinio ansamblio „Poringė“ dainininkai ir muzikantai. Tai ne tik ansamblio premjera — tai savotiškas būsimųjų mokytojų kuršinis darbas, nenumatytas mokytojų programoje.

Štai ką pasakoja „Poringės“ vadovė docentė Marija Baltrenienė:

— Mūsų ansamblio nariai — o jų trys dešimtys — kelias vasaras keliavo, vaikščiojo po nuosta-

baus grožio Valkininkų kraštą ir rinko tautosaką. Ar begali būti didesnė laimė studentui, kaip vasaros kelionės po gimtąją žemę, nelyginant bitelei rankioti, sunėsioti iš studentišką skrynelę tuos neišsemiamus liaudies kūrybos lobius: liaudies dainas, šokių, papročius, patarles... Mums teko laimė pajusti dūkų nuosirdumą, jų dvasios gilumą, užuojautą kitam. Dūkė savo bėdų nerokuoja, bet ji visada su užuojauta kalba apie kaimynėles bėdas. Supratome, kad

visa tai, kas dūkų jaudina, kuo jie gyvena, jie sudėjo į metraštį — nepaprastą sielos metraštį...

Prisiklausę, prisirinkę dūkų dainų, porinimų, dabar mėginame vėl prazygiuoti per šio krašto žmonių gyvenimą, rodome jį scenoje. Mūsų koncerte skamba piemenų, jaunimo, meilės, pirslybų, vestuvių, šeimos dainos.

NUOTRAUKOSE: naujosios programos akimirkos
Jono Juknevičiaus nuotr.

vau ne toks jau blogas sūnus, o kiek kartų įskaudinau mamą! Ir žodžiu, ir abejingumu. Dabar apie tai susimąstau stovėdamas prie granito paminklo su motinos vardu ir pavarde. Mintyse kalbuosi su ja, prie kapo ateinu ir džiaugsmo, ir rūpesčio valandą. Vėl kaip jaunystėje, ilgiau nebuvus, norisi lėkti gimtinėn, nors žinai, kad pasiguosti galėsi tik šaltam akmeniui...

Pamokančią istoriją papasakojo pažįstamas. Prieš keletą metų jam teko būti vestuvėse. Jos buvo prašmatnios. Susirinko daugybė svečių, stalai lūžo nuo valgių. Grojo muzikantai, užsiprašyti net iš Panevėžio. Toli girdėjosi dainos, smarki muzika. To vienkiemio gyventojai leido už vyro dukterį. Sukaitę muzikantai sugrojo ir populiariąją dainą „Oi, motinėle“. Tik motinėle nesilinksmo kartu su kitais. Ji kukliai stovėjo tarpdury ir žiūrėjo, kad svečiams nieko netrūktų, vis nešė į stalą naujus valgius.

Tėvai savo vienturtei davė pinigų, kad pasistatytų kooperatinę butą Vilniuje, vėliau nupirko mašiną. Rodos, vos ne kiekvieną savaitgalį turėjo važiuoti dukra namo, juk dabar turėjo visas galimybes. Bet ne. Jos viešnagės tapo net retesnės. Su automobiliu

jaunieji važinėjo pasaulio pamatyti, o namai niekur nepabėgs.

Bėgo metai. Pasiligojo ir mirė tėvas, pastebimai sumenko motina. Ji tyli vaikščiojo po sodybą. Savaitgaliais dažnai žvalgėsi į kelią — bene parvažiuos dukra su žentu. Vieną savaitgalį užsuko mano pažįstamas į šią sodybą ir pajuto liūdesį, sklindantį iš visų kampų. Matėsi, kad kieme trūksta vyriškų rankų. Įlanko namo stogas, apšėpo tvoros. Bet labiausiai, matyt, nepakeliama buvo vienatvė. Šeimininkė svečių sutiko ir išlydėjo kaip tikrą sūnų. Nors čia buvo tylu, užklydusiam ausyse tebeskambejo vestuvių šurmuly. Koks didelis skirtumas jautėsi tarp tų vestuvių ir dabartinės sodybos gyvenimo. Švenčių vienturtei netrūksta, o motinai telieka vien kasdienybė. Oi, motinėle!

Šioje istorijoje, regis, nieko tragiško neįvyko, dukte savo motinai nieko blogo nepadare. Tačiau ir atsidėkoti, parodyti daugiau šilumos neskubėjo.

Prisiminti savo motinas būtina dažniau. Motina — šventas žodis. Tėvynė ir Motina — tai vieninteliai patys brangiausi žodžiai. Žmogus jau taip surėdytas, kad brangiausių dalykų tik tada reikiama įvertinti, kai jų netenka. Taigi ir motinos meilė nėra amžina. Tad

nešykstėkime švelnumo, apgaubkime savo sengalvėles pagarba ir dėmesiu ne vien švenčių metu, būkime rūpestingi kiekvieną mūsų skubaus gyvenimo dieną.

Vytautas Trečtokas

LIETUVIŠKI TILTAI

Neseniai, lankydamasis Kaune, išvydau Nemuno krantine riedanti didžiulį sunkvežimį su keliolikos metrų ilgio gelžbetonine konstrukcija.

Pasirodė, vienam Lietuvoje statomų tiltų. O ją pagamino nauja Kauno pramonės įmonė — Palėmono gelžbetoninių konstrukcijų gamykla. Ši įmonė gamina ne tik serijines konstrukcijas, bet atlieka ir specialius užsakymus nestandartiniais tiltams bei estakadoms. Tokios produkcijos labai laukia kelininkai. Anksčiau ne kiekviena gamykla imdavosi sudėtingų užsakymų, o vien automagistralėje Vilnius—Klaipėda pastatyta dešimtys originalių tiltų. Specializuotos tiltų konstrukcijų gamyklos filialai veiks Jonavoje ir Rokiškyje.

Šiais metais naujoji gamykla pateiks produkcijos už 1,5 milijono rublių. Pirmosios konstrukcijos skirtos Kauno tiltams, kurie bus pastatyti Sargėnų sankryžoje ir K. Markso prospekte. Antanaitis
Vilnis, 1988 m. balandžio 28 d.

Kas Lietuvoje turi daugiausia varpų?

V. Simonėlis su savo kolekcija.

Kai Klaipėdoje restauruotame senojo pašto bokšte įsikūrė kvadrilionas — varpų muzikos instrumentas — ir įvyko pirmasis uostamiesčio varpų muzikos festivalis, man paskambino iš Utenos ir pasakė, kad vis tiek daugiausia varpų dabar turi būtent šis respublikos rajonas. Sutikite, sensacinga žinia, kurią reikėjo patikrinti.

Progai pasitaikius, pasiteiravau pas uteniškius žurnalistus: kur saugoma toji varpų kolekcija? Ir paaiškėjo, kad ją surinko liaudies meistras Valentinas Simonėlis. Varpus jis pradėjo rinkti prieš dešimtmetį. Po kurio laiko liaudies meistro sodyba tapo kolūkio „Už taiką“ gyvenvietės įžymybe — jos kieme kabojo per šimtą varpų. Kai vienu metu jie sugauzdžia — virs apylinkės gražus aidas.

Dažį varpų V. Simonėlis surinko pats, dažį atvežė iš kelionių į Bulgariją, VDR, Jungtines Valsti-

jas, kitas šalis ir respublikas draugai ir pažįstami. Vieną kitą padovanavo svečiai. Dabar liaudies meistro kolekcijoje — apie pus-trečio šimto varpų. Tai ir visai maži varpeliukai, ir centnerį kitą sveriantys varpai. Seniausias nulieta 1770 metais, ne vienas iš XIX a., yra ir šio amžiaus pradžioje nulieta varpų. O ir geografinės platumos, iš kurių jie atkeliavo, taipogi labai įvairios — šalies šiaurė, užurale, beveik visi Lietuvos rajonai...

Kai kolekcija labai išsiplėtė, V. Simonėliui kilo mintis atstatyti greta namų esantį dvaro bokštą. Meistrui padėjo trys jo broliai. Dabar senas statinys šviečia nauju stogu, o bokšte — varpų muziejus. Ekspozicija sukabinta ratu. Kiekvieną varpą galima pakalbinti, pačiupinėti. Beje, meistras svajoja juos suderinti, kad kol kas „nebyliais“ eksponatais galima būtų skambinti kaip instrumentu.

Vytautas Juknevičius

VILNIUS STATO TVIRTOVĖ

„Naje, ko čia tiems vilniečiams ginkluotis“, — pagalvos tūlas skaitytojas, išvydęs tokį pavadinimą. Tačiau tai, kad kyla tvirtovių mūrų sienos, dar nereiškia, kad jos apsaugoti nuo neprietelių. Naujai atstatytos senovinės Vilniaus tvirtovės kviečia ne narsius karygius, o smalsius turistus.

Neseniai Užupyje rekonstruotas unikalus architektūros paminklas — bastionas. Archeologai teigė, kad tokio tipo statinių nebuvo užtikta jokiose kitose pasaulio šalyse. Visą pastatą sudaro antžeminis bokštas, požeminė patrankų patalpa ir juos jungiantis tunelis. Čionai įsikūrė Ginklų muziejus.

Beje, šio bastiono praeitis apgaubta įvairių legendų. Buvo pasakojama — esą jo rūsiuose gyvena slibinas, kuris savo žvilgsniu bet ką užmuša. Tačiau vienas galvotas drąsuolis pastatė prieš slibiną veidrodį — šis išsigando ir krito negyvas. O 1930 metais Vilniaus studentai paskleidė gandą, kad bastiono rūsyje rasti slibino griaučiai. Aišku, tai buvo pokštas — vadinamieji griaučiai buvo nulipdyti iš molio...

Dabar muziejuje — turtinga ginklų kolekcija. Čia eksponuojami ginklai nuo pat 3 tūkst. pr. m. e. Tai akmeniniai, titnaginiai ir kauliniai ginklai. Pati seniausia patranka išlikusi iš XV amžiaus, naujausia — nuo Antrojo pasaulinio karo laikų. Smalsių lankytojų žvilgsnius patraukia ir XVII amžiaus Lietuvos ir Lenkijos kariuomenės naudoti šarvai.

O Neries ir Vilnelės santakoje įsikūręs buvęs triaukštis arsenalas dabar kviečia dailės mėgėjus: čionai — Taikomosios dailės muziejus. Praėjusių metų rudenį atgimęs arsenalas pakvietė pirmuosius lankytojus. Erdviame pirmajame aukšte įsikūrė senovinių baldų, relikvų, gobelenų ekspozicija. Čio Vilnis, 1988 m. balandžio 28 d.

nai rasime ir nuostabių bažnytinių regalių, ir puikių servizų, ir net unikalių krosnių kokių pavyzdžių. Prieš turisto akis iškyla įvairių amžių vilniečių gyvenimo ir buitės vaizdai.

O antrame buvusio arsenalo aukšte jau galima išvysti šiuolaikinių Lietuvos auksarankių dirbinių — keraminių vazų, porceliano dirbinių, paveikslų, austų stilizuotų liaudies juostų ir daug kitų meninių darbų, kuriais pelnytai didžiuojasi visa Lietuva.

Pasididžiuoti tikrai yra kuo. Stai kad ir senoji Vilniaus katedra. Kiekvienas, užsukęs vidun, išvys unikalią senovinių drobių kolekciją. O už katedros rūsyje architektų rastą seniausią Lietuvoje freską kai kurie privatūs kolekcionieriai pasirodė sumokėti iki poros milijonų dolerių! Tačiau tautos senovė, jos kultūros šaknys neišmatuojamos ir neįkainojamos jokiais pinigais. Katedros rūsiuose neseniai sumontuota sudėtinga švediška aparatūra seka patalpų mikroklimatą, kad jis nebūtų kenksmingas čionai laikomoms meno vertybėms.

Ir vos už gerų poros dešimčių žingsnių nuo Katedros taip pat užtenka darbo senovės tyrinėtojams ir mokslininkams. Čionai kasinėjami viduramžių dunksojusį ir per karus sunaikintų kunigaikščių rūmų pastatai. Išitus amžius jų palaptis buvo apgaubta nežinios skraiste. O dabar jau atkasti skliautuoti rūmų rūšiai, ir greitai tyrinėtojai užleis vietą restauruotojams. Pagal senovinius piešinius bus atstatomi puošnieji kunigaikščių rūmai — senųjų Lietuvos valdovų buveinė.

Gaivūs atsinaujinimo vėjai pasiekia ir aukštutinę Gedimino kalno pilį ir patį piliakalnį. Kalnas yra veržiamas ir tvirtinamas sudėtingomis gelžbetonio konstrukci-

Aplankykite Lietuvą

Abiejų pažangiųjų laikraščių („Vilnius“ ir „Laisvės“) aktyvas šiemet organizuoja septynias turistines grupes vykti į Lietuvą. Kaip visuomet, grupės Vilniuje pasitiks Tėviškės draugija. Šių grupių turistai turės progą aplankyti savo gimtąsias vietas, pabuvoti su giminėmis, draugais bei pažįstamais.

Jau susitarta, kad visais kelionės reikalais rūpintųsi American Travel Service Bureau agentūra, 9727 S. Western Ave., Chicago, Ill. 60643, telefonas (312) 238-9787. Dėl daugiau informacijų kreipkitės į „Vilnius“ įstaigą, 3116 S. Halsted St., Chicago, Ill. 60608, telefonas (312) 842-7325.

Grupės išdėstytos sekamai:

Išvyks ir atvyks	Kur kiek naktų nakvos
Gegužės 21 .... Birželio 12	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 1
Birželio 20 ..... Liepos 9	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 1
Liepos 5 ..... Liepos 20	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 2
Rugpj. 8 .... Rugpjūčio 29	Belgrade 1, Maskvoje 2, Vilniuje 15 Moscow 1, Belgrade 1,
Rugpj. 29 — Rugsėjo 12	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 1
Rugsėjo 6 .... Rugsėjo 25	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 2
Spalio 4 ..... Spalio 19	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 2

Kaštuos

Pirma grupė iš Čikagos \$2315.00, iš New Yorko \$2205.00
 Antra grupė iš Čikagos \$2415.00, iš New Yorko \$2305.00
 Trečia grupė iš Čikagos \$2150.00, iš New Yorko \$2040.00
 Ketvirta grupė iš Čikagos \$2415.00, iš New Yorko \$2305.00
 Penkta grupė iš Čikagos \$2150.00, iš New Yorko \$2040.00
 Šešta grupė iš Čikagos \$2415.00, iš New Yorko \$2305.00
 Septinta grupė iš Čikagos \$1825.00, iš New Yorko \$1715.00

P.S. Kadangi lėktuvais keliauti kainos nėra pastovios, tai ir su šiomis grupėmis keliauti į Lietuvą, iškeliavimo metu, gali būti truputį brangiau ar pigiau.

Adm.

jomis, kurios bus nematomos žmogaus akiai, bet leis kalnui likti tokiu, kaip viduramžiais, dar ne vieną šimtą metų.

Taigi Vilnius — Lietuvos širdis susigrąžino ir toliau kelia savo senovę, savo istoriją. Tai sulaukia visų vilniečių paramos ir pritirimo. Tad ir ne vienas, ilgesnį laiką gimtinėje nesilankęs lietuvis, bus maloniai nustebintas darbų apimtimi.

St. Petersburg, Fl.

Jubiliejinis renginys

Lietuvių senjorų klubo jubiliejinis renginys buvo sėkmingas. Svečių prisirinko arti dviejų šimtų. Pietums buvo gerai paruoštų lietuviškų dešrų. Šeiminkės V. Kuzmickienė, Helen Habala, Stela Daraška visa skoningai paruošti dirbo dvi dienas. Joms didelis ačiū.

Koncertinę programą atliko Gertrud Račkauskas. Ji švelniu soprano balseliu padainavo keturias dainas. Programai atlikti dalyvavo ir visų mylimas choras, kuriuo sanpetersburgiečiai didžiuojasi. Dainininkams ir chorui akompanavo H. Janulytė.

J. Greblikiui 92 metai

Tą pačią dieną buvo atžymėtos ir Juliaus Grebliko 92-osios gimimo metinės. Minėjimą surengė jo sūnus Jay ir marti Dally, gyvenantys St. Thomas, Virgin saloje. Minėjime dalyvavo visa J. Grebliko šeima: be sūnaus ir marčios, anūkas Jime, anūkės Diana ir Dora, dukra Laura.

Sūnus už visą maistą sumokėjo \$200 ir atvežė 12 butelių stipriosios visiems gerai pasivaikinti ir prisiminti tėvo gimtadienį.

Julius Greblikas gerai žinomas Detroito pažangiesiems lietuviams. Savo laiku ten aktyviai dalyvavo ir

saviveikloje. Persikėlęs į Floridą dainavo Dainos Mylėtojų chore. Yra buvęs LLD kuopos valdyboje, daug dirbo St. Petersburgo lietuvių klubui. Dabar iš visuomeninio judėjimo pasitraukęs, nes prarado regėjimą. Vargšas nematė net kaip atrodė jam suruoštosios gimtadieninės metinės.

Ačiū Jay Greblikiui už taip gražų tėvo pagerbimą ir klubui auką.

Pr. Mockepetriui 95-eri metai

Antros gimimo metinės buvo minimos Prano Mockepetrio, sulaukusio 95 metų. Kaip žinia, Pranas Mockepetris yra dailininkas piešėjas, saviveiklininkas. Yra ilgai dirbęs Klube pardavinėdamas bilietus. Dabar pasitraukęs iš veiklos dėl nesveikatos.

Į jo gimimo metinių minėjimą iš Massachusetts atvyko jo seserėčia Virginia Parra (kuri minėjimą ir surengė), iš Ohio sūnėnas Edmondas Klimas, kitas sūnėnas iš Chicago Juozas Klimas, seserėčios; iš Australijos Justina Bedien ir iš Kalifornijos Aldona Walker.

Ačiū Virginijai Parrai už tokį gražų dėdės pagerbimą.

Svečias

Marytė Akelis turi svečių iš Lietuvos — sūnėną inžinierių Kęstutį Ramanauską iš Kauno. Buvo malonu matyti iš taip toli atvažiusį. Svečias žadėjo ilgiau pabūti New Yorke pas kitą tetą Bronę Spūdiene.

P.S. Klubo renginiai vyksta kas šeštadienį, pietūs 12 valanda dienos. **Julija**

Kai būni vienas — galvok apie savo nuodėmes, kai būni draugijoje — užmiršk kitų nuodėmes.

Nesakyk viso to, ką žinai, bet žinok visada, ką sakai.

LDS MONARCHS RUOŠIASI TURNYRUI

Monarchs kuopos bowlininkai ruošiasi LDS 37-ajam Nacionaliam LDS turnyrui, kuris vyks Detroito gegužės 13-15 dienomis. Be monarchicčių, turnyrui ruošiasi taip pat norsaidicčiai ir kitų miestų LDS Bowling lygos žaidėjai bei žaidėjos.

Kiek tenka permatyti, turnyras bus vienas aktyviausių. Kaip visuomet, taip ir šį kartą vyks pakilia nuotaika, ypač kai prie žaidimo linijų susitiks iš visur suvažiuavę seni pažįstami bei draugai.

Čikagiškės LDS Monarchs kuopos bowlininkai grįžę iš turnyro, gegužės 21 d. turės banketą Oak Lawn Hilton Inn, 94 gatvė ir Cice-ro, Oak Lawn. J. U.

SULAUKĖ ŠIMTO METŲ

Plačiai žinoma pažangietė Martha Gužauskienė gegužės 13 d. sulaukė šimto metų. Kaip jos šeima, taip ir mes, kurie ją žinome ir pažįstame, linkime jai geriausios sveikatos ir dar daug gyventi pakilia nuotaika.

Martha Gužauskienė yra motina savo laiku aktyvios pažangietės Emily White ir "Vilnies" direktorių išdininkės Anne Krisiken. Abi jos dukros seka motinos keliais pažangiam judėjime ir meile laikraščiui, kurį kaip motina, taip ir jos uoliai remia, kad laikraštis gyvuotų ilgus metus. Julius

J. ANDRULIENĖ LIGONINĖJE

Iš St. Petersburgo, Floridos Lietuvių Piliečių klubo prezidentas Stasys Kuzmickas telefonu pranešė, kad plačiai žinoma visuomenės darbuotoja Julia Andriulienė tapo nuvežta į ligoninę. Jai sunegalavo veikti širdis. Kiek duodasi suprasti, labai galimas daiktas, reikės daryti operaciją "by-pass", nukreipti kita gysla kraujui tekėti į širdį.

Klubo prezidentas St. Kuzmickas ir kiti klubo darbuotojai susirūpinę. Julia Andriulienė klubui buvo labai reikalinga, kaip per banketus ir pietus padavėja į stalus. Be to, Julia yra klubo korespondentė laikraščiui "Vilniai". Red.

UOLŪS "VILNIES" RĖMĖJAI

Charlis ir Josephina Sisevičiai nebe jauni žmonūs, bešeimiai, bet sveikatos atžvilgiu dar gerai laikosi, ypač Charlis. Kai sunegaluoja Josephine, jis atlieka namų, netgi ir virtuvėje darbus, lengvai nužingsniuoją į parduotuvę prisipirkti maisto.

Anądien nuėjau juos aplankyti, pasveikinti su pavasario švente vėlykomis. Abu radau gerą nuotaką, Josephina tik ką buvo atšventusi savo gimtadienį. Pasipasakojo, kad prieš kelerius metus mirė jos abu sūnūs, ir likusi be artimųjų.

Snekantis apie "Vilnies" reikalus, Charlis vėl įteikė laikraščiui pluoštą banknotų - \$150. Tai ne pirma jo auka laikraščiui. Per metus didesnėmis ar mažesnėmis sumomis jis laikraštį paremia keletą kartų. Josephina Sisevičienė irgi viena iš tokių kuriems laikraštis prie širdies.

Atsisveikindami jiedu laikraščio kolektyvui palinkėjo nenuleisti rankų, kad laikraštis eitų kuo ilgiausiai, kad skaitytojus lankytų reguliariai. Antanas

LAISKAS IŠ FLORIDOS

St. Petersburgo lietuvių klubo Dainos Mylčtojų choro mokytoja Elenutė Janulytė, kviesdama Aną Jokubkienę nuvykti į Floridą pasveikti, laiške tarp kitko dar rašo, jog jų klubui ir chorui sekasi gerai, turi turistų, kas šeštadienį pietus, choras pakilia nuotaika dainuoja.

Toliau laiške akcentuoja, kad turėjo svečių — Mildred Stensler ir Viktorą Bekerį. Girdi, suruošiau programą iš dviejų duetų — Viktoro Bekerio ir Stasio Kuznicko, ir Viktoro Bekerio ir Gertrūdos Raškauskas. Choras irgi puikiai pasirodė.

Mudvi su mama, Elenutė rašo, sveikatos atžvilgiu jaučiamės neblogai, abi "šokinėjame", dirbame savus darbus. Oras šiuo metu pas mus šiltas. Aš jau pradėdau maudytis mūsų "Gulf" įlankoje. Žinoma, vanduo truputį šaltas, bet ką tai reiškia prieš malonumą sūriame vandenyje pasimirkyti.

Laišką baigia su linkėjimais čekigiečiams, ypač "Vilnies" kolektyvui. Red.

MIRĖ ŠIMTAMETĖ LIETUVĖ

Iš Pompano Beach, Floridos, Antanas Gabrys pranešė, jog mirė jo sesuo, sulaukusi šimto metų, užbaigdama gyvenimą pas savo sūnų Juozą Jusą, gyvenantį Clear Water, Fla. Velionė buvo palaidota balandžio 12 d. Birchwood, Wis., kapinėse, kur yra palaidotas jos vyras Vincas Jusas ir duktė, mirusi dar mažytė.

Velionė giliame nuliūdime paliko brolių Antaną Gabrielį, irgi baigiantį sulaukti šimto metų, ir du sūnus — Juozą ir Vitie, abu jau išėjusius į pensijas ir sukūrusius pasiturintį gyvenimą senatvei. Abu jie yra gimę ir augę Birchwood, Wis., ir turėję nepavydėtiną gyvenimą farmoje.

Vitie, nors jau išėjęs į pensiją, bet dar tebenokytajauja Wisconsin universitete. Iš profesijos jis yra kariškis. Mobilizuotas į karą kariuomenėje ištarnavo net keturis terminus ir vis su paaukštiniu, kol pasiekė koronelio laipsnio. Teko jam kariauti Vokietijoje, Korėjoje ir baigiantis karui buvo pasiųstas į Japoniją.

Juozo nuceitas kelias kitoks. Jis dar paauglys Didžiosios depresijos

metais, kad pragyvenus, nuėjo į bedarbių jaunuolių CCC stovyklą. Išėjęs iš jos ir prasidėjus karui gavo valdžios darbą kontoroje. Dažnai buvo kilnojamas iš vietos į vietą — iš Birchwood, Wis., į Madison, Wis., iš čia į Rockfordą,

iš čia į Indianapolį, Ind., iš čia į Washington D.C. ir t. t.

Nors abu sūnūs namuose negyveno, bet motinai likus našlei, ji buvo jų dėmesyje, ypač ja rūpinosi, kai sulaukė gilios senatvės.

a—

DETROIT, MICHIGAN

Liūdnas devynerių metų prisiminimas

Jonas Klimavice

Mirė 1979 metų gegužės 9 dieną

Jau praėjo devyneri metai, kai iš gyvųjų tarpo atsiskyrė mano brangusis ir mylimas vyras Jonas Klimavice.

Jau devyneri metai, kai su juo atsisveikinau visiems laikams, bet tas skaudus įvykis mano širdyje visuomet pasiliks.

Lai Tau, mielas, būna ramu ilsėtis Woodlawn kapinių sienyje, Detroito.

Liūdinti žmona ADELĖ KLIMAVICE
(St. Petersburg, Florida)

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

DETROIT, MICHIGAN

Teofilė Masienė

Mirė 1985 m. gegužės 8 d.

Jau praėjo 3 metai, kai mano mylima mamytė nuo manęs atsiskyrė visiems laikams. Jos ilgiuosius kiekvieną dieną ir mintyse kartoju šiuos žodžius:

"Gyvenimą užbaigė ir užmerkei akis,
Amžinu miegu ramiai užmigai,
Nustojo tau plakusi pailsusi širdis,
Savo mylimą dukrą Stefaniją liūdet palikai..."

Brangioji mamyte, ilsėkis ramiai savo nameliuose Woodlawn kapinių sienyje. Aš Tave nuolat lankysiu, liūdėsiu ir niekad nepamiršiu.

Liūdinti dukra STEFANIJA

LIŪDNOS MIRTIES METINIS

Josephine Račkutė-Dorinienė

Išsiskyrė iš gyvųjų tarpo 1981 m. gegužės 18 dieną. Buvo gimusi 1903 m. gegužės 11 d. Palangos apylinkėje ir ten augusi. 1929 m. atvyko į Kanadą, Toronto. 1933 metais ištekėjo už Valterio Dorino, gyvenusio tame pačiame mieste. 1938 m. persikėlė gyventi į JAV, Čikagą. 1971 metais persikėlė gyventi arčiau sūnaus į San Diego, Calif.

Po ilgos ir nepagydomos ligos, sustojo plakusi jos širdis gegužės 18 dieną. Jos kūnas buvo sukremuotas San Diego, California.

Jos kilnus atminimas visada bus gyvas mūsų mintyse ir širdyse. Nuliūdę:

Vyras Walter Dorinas — San Diego, California
Sūnus Dr. Walter W. Doran (Barbara) ir jų šeima
Seserys: Kazimiera Stukienė
Salomėja Stukienė — Kanadoje
ir Joanos Imbrasienės šeima Vilniuje.

Vilnis, 1988 m. balandžio 28 d.